

KÜLTÜRLERARASI EĞİTİM VE DİN EĞİTİMİ, 1940-1960¹

John L. Elias²
Şeref GÖKÜŞ³

Öz

Bu makale Birleşik Devletlerde 1940 ile 1960 arasındaki kültürlerarası eğitim hareketini anlatmaktadır. *Religious Education* ve diğer kaynaklarda bulunan materyallere dayanarak din eğitimcilerinin bu alana sağladıkları katkının özel yoluna odaklanmaktadır. Bu makale din eğitimcilerince hazırlanan sosyal analizleri, bunlara ilişkin sunulan teorik temelleri ve kültürlerarası eğitim ve din eğitiminin dikkate değer uygulamalarının açıklamasını sunmaktadır. Bu makale, bu hareketin 1960'lı yıllarda başlayan ve günümüzde de devam eden daha geniş bir hareketin yolunu açtığı sonucuna varmaktadır.

Birkaç yıl evvel yetişkin eğitmeni Steven Brookfield'in (2006;1992) öğretmenlik mesleğine özgü olarak tanımladığı "*aldatma sendromu*"nu yaşadım. Çok kültürlü din eğitimi kursu vermeye cüret ettim. Bu alanda çok az deneyimim vardı. Kursun Fordham Üniversitesinde doktora yapmış, bu konuda sıklıkla eğitim vermiş ve yıllardır bu ülkede yaşayan Kenyalı bir kadın tarafından verilmesini planlamıştım. Ancak dekan, bilgeliği ile, veya paradan tasarruf için, bu kursu benim vermem gerektiğini düşündü.

Bu yılın REA* temasının kültürlerarası diyalog ve din eğitimi olduğunu öğrendiğimde hem bu alanda yazmak; hem de aldatma sendromunun nüksetmesinden korunmak istedim. Bu nedenle sıklıkla yaptığımı yapmaya, tarihi araştırmaya yoğunlaşmaya karar verdim. Beyaz ve biraz varlıklı tipik bir erkek olarak, yaşamında birçok toplumsal yeniliklerin daima yanlış tarafında yer almam, güç için Siyahların mücadelesinde düşman olarak tanımlanmam, kadınların özgürleşme hareketlerinde bir engel olarak görülmem, fakir ve varlıklı insanlar arasındaki çabalar karşısında bir düşman olarak algılan-

1 Bu makale "**Inter-Cultural Education And Religious Education, 1940–1960**" başlığı ile *Religious Education* (vol. 103, No. 4, July-September, 2008) Dergisinde yayımlanmıştır.

2 Professor of Religious Education and Pastoral Studies, Graduate School of Religion and Religious Education, Bronx, New York; jeliass3@yahoo.com

3 Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi; serefmuto6@hotmail.com

* 1903 yılında William Rainey Harper tarafından Amerika'da kurulan "Din Eğitimi Derneği"nin kısa adıdır. Geniş bilgi için bkz. www.religiouseducation.net

mam, homoseksüel devrime (gey ve lezbiyen) karşı çıkan bir zalim ve gerçek çok kültürlülüğün tanınmasında bir engel olarak görülmem nedeniyle bunu yapmak zorunda kalmışım.

Bu makale Birleşik Devletlerde 1940 ile 1960 arasındaki kültürlerarası eğitim hareketini anlatmaktadır. *Religious Education* ve diğer kaynaklarda bulunan materyallere dayanarak din eğitimcilerinin bu alana sağladıkları katkının özel yoluna odaklanmaktadır. Bu makale din eğitimcilerince hazırlanan sosyal analizleri, bunlara ilişkin sunulan teorik temelleri ve kültürlerarası eğitim ve din eğitiminin dikkate değer uygulamalarının açıklamasını sunmaktadır. Bu makale, bu hareketin 1960'lı yıllarda başlayan ve günümüzde de devam eden daha geniş bir hareketin yolunu açtığı sonucuna varmaktadır.

Ardından kültürlerarası ilişkilerin eğitimin, din ve din eğitimi de dahil pek çok akademik alandan akademisyenlerin dikkatini çektiği zamanlara geri gitmeye karar verdim. Her ne kadar bu konuda çok sayıda kitaba ve diğer dergilere danışmanlık yapmış olsam da 1940'lar ve 1950'leri araştırırken en faydalı olarak *Religious Education* dergisini buldum. Bu dergi çok sayıda makale, sempozyumlar, konferans raporları ve kültürlerarası veya gruplar arası eğitim için önerilen kitap incelemeleri yayınlamıştı. Her ne kadar gruplar arası terimi gerçek kültürel çeşitlilik yerine davranışlardaki fizyolojik değişikliklere odaklanarak konsepti zayıflatıyor görünse bile daha sonraları bu iki terim birbirinin yerine kullanılmıştır. Britanya ve dünyanın diğer kesimlerinde kültürlerarası eğitim tabiri tercih edilirken, 1960lardan sonra Birleşik Devletlerde çok-kültürlü kelimesi temel terim haline gelmiştir.

Bu dönemde kültürlerarası eğitime kendini adanmış en önemli din eğitimcisi, 1895'te doğan, bu konuda *Religious Education*'da kapsamlı makaleler yazan Stephen Grant Cole idi. *Crozier Teolojik Semineri*'nde din eğitimi profesörüyken Birleşik Devletler Protestanlığındaki köktendincilik akımını analiz eden ve yorumlayan ilk kitaplardan biri kabul edilen *History of Fundamentalism* (Köktendinciliğin Tarihi) (1931, 1961) adlı kitabın yazarıydı. Ayrıca *Journal of Religion*'da da makaleler yazmıştır. Cole, uzun yıllar boyunca Chicago Üniversitesi'nde araştırmacı idi. Teolojide Protestan liberal teolojiyi tercih etti; din eğitiminde, her ne kadar Coe'nün çalışmasına bazı eleştiriler getirmiş olsa bile, George Coe'nin sosyal din eğitimi bakışını yakından paylaşmakta idi. (1940, 24–25).

1940'tan 1944'e kadar Cole, New York şehri Kültürlerarası Eğitim Hizmetleri Bürosu direktörlüğünü yürüttü, temel olarak devlet okulu eğitimi

ile ilgilendi. Sonrasında 1950lerde de Los Angeles Hıristiyan ve Yahudilerin Ulusal Konferansı'nın eğitim direktörü idi. Cole, ilki din bilimi ve eğitimi; ikincisi 1953 yılında kültürlerarası ilişkiler ve dini kurumlar konusunda Pittsburg'da yapılan iki REA toplantısında program yöneticisiydi.

Dahası kültürlerarası eğitim üzerine dikkate değer kitaplar yazmıştır: *Intercultural Education in American Schools* (Vickery ve Cole 1943) and *Minorities and the American Promise* (Cole ve Cole 1954).

Dönemlerin Sosyo-Kültürel Çözümlemesi

Eğitimdeki yeni terimle birlikte, bu dönemde, kültürlerarası veya gruplar arası eğitimi tanımlamak veya açıklamak için çok çaba sarf edilmiştir. Novak (1949, 160) bunun amaçlarını şu şekilde tarif etmişti: toplumda var olan farklı kültürlerin bilgilerini açıklamak, bu kültürlere saygı ve anlayışı desteklemek, önyargı ve ayrımı önlemeye çalışmak ve gruplar arasında barış ve huzur dolu ilişkileri desteklemek. Sonrasında bu dönemdeki kültürlerarası eğitimin temel tarihçisi Nicholas Montalto (1982), kültürlerarası eğitimi azınlıkların kendilerine olan güvenini arttırmak ve onları Amerikan toplumuna eşitlik temelinde entegre etmenin yanı sıra ırklar ve etnik kökenler arasındaki dinî gerginlikleri azaltmak şeklinde tanımlamıştır.

Kültürlerarası eğitim 1940lar ve 1950lerde ciddi ulusal ve uluslararası çatışmalar bağlamında ortaya çıkmıştır. Uluslararası bağlamda demokratik ve totaliter rejimler arasında çatışmalar, Almanya ve diğer yerlerde Yahudiler ve diğer azınlıkların işkence görmesi, İkinci Dünya Savaşı'nın ağır hasarı ve Soğuk Savaş'ın başlaması söz konusu idi. Ulusal olarak, 1930larda sosyal problemler, yeni Avrupalı göçmenlerin entegrasyonu, beyazlar ve siyahlar, Hıristiyan ve Yahudiler, hatta Protestan ve Katolikler arasındaki artan çatışmalar ile alakalı idi. Sosyal ve kültürel analizlerin çoğu yaygın ekonomik depresyon, sosyal önyargı, ayırım ve gettolara bölünme ile ilgilenmekteydi. Aslında problemler etnisite, din ve ırk çevresinde de yaşanmaktaydı.

Dönemin akademisyenleri Birleşik devletlerdeki pek çok kültürün varlığına dikkat çekmişlerdir; yakın dönemde Avrupa'dan göçmüş çok sayıda insanın yanı sıra artan siyah popülasyonunun tamamı önyargı ve basma-kalıpçılıktan mağdurdular. Göçmenlik sert bir şekilde kısıtlanmış olmasa da kültürlerarası çatışma halen yaygındı. Her ne kadar bu çeşitlilik eşi benzeri olmayan fırsatlar sunmuş olsa da aynı zamanda "mevcut nüfusumuzda bulunan tehlikelerden dolayı Amerikan sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve

ruhanî güç ve problemlerini” karmaşıkleştirmiştir (Adamic 1940, 2). Akademisyenler için ayrıca rahatsız edici olan da tıpkı savaş boyunca süren Alman, İtalyan ve Japon karşıtı duygu ve aksiyonlar gibi göçmen nesiller arasındaki 1940lar çatışmaları idi. Yabancılar olarak kabul edilen bu insanları bastırmak isteyen yüzlerce grup ve bu grupları tecrit eden federal yasalar gün ışığına çıkmıştı.

Amerikan okullarındaki kültürlerarası eğitime dahil olan akademisyenler anladılar ki dinsel doğanın problemleri kültürlerarası eğitim ile ele alınmak zorundaydı; çünkü din, kültürün önemli bir kısmıydı ve çünkü tarihsel olarak ülkede din, en sert kültürlerarası çatışmaların bir kısmının temelinde yatmaktaydı. Şuna dikkat çekmişlerdi ki devlet okullarında din eğitimini yasaklamak, mezhepsel eğitimi yasaklamak yani istekli öğrencilere bir dinin diğerleri üzerindeki doktrinini kabul etmeyi öğretmek demektir. Onların bakış açılarında dinsel inanç ve çatışmaları objektif bir şekilde edebiyat, sosyal çalışmalar ve tarih derslerinde ele alabilmek için meşru bir ortam vardı (Vickery ve Cole 1943, 158–162).

Cole (1940) kültürlerin çatışmasının çok çeşitli formlarını ele alarak özetlemiştir:

Gruplar arası kırılmayı belirleyen faktörlere ulusal, etnik, ırksal, dinsel ve ekonomik kuvvetler dâhildir. Bazı durumlarda ilişkiler, insanların homojen Amerikan halkı içinde hızlandırılmış bir şekilde asimilasyonu olarak ortaya çıkmıştır. Diğer birçok durumda da azınlık gruplar, kültürel farklılıklar ve sosyal çatışma vurgulanarak eski tip Amerikalılar tarafından ayrıştırılmaktadırlar. (136)

Daha sonraki bir makalede Cole (1942) “tarihin hükmüne göre yaratıcı dinin güçlerinin en başarılı anlatımlarına kültür krizleri zamanlarında ulaştığını” gözlemleyerek, kültür krizinin yaşandığı o zamanlarda Hıristiyan eğitime bir yer oluşturmaya çalışmıştır (80). Bu krizin örnekleri daha sonra gerçekleşen İkinci Dünya Savaşı, ekonomik toplumdaki krizler, şehirli ve kırsal topluluklar arasındaki gerilimler ve jenerasyonlar arasındaki ailevi çatışmalardı. Cole için dinsel gruplar arasındaki çatışmalar, özellikle de modernizm veya liberalizm ile neo-ortodoksluk arasındaki Protestanlar içinde ciddi kırılmalara neden olmuştur. O, din eğitimcilerinden din eğitimiyle ilgili kendi teorilerini geliştirirken bu konuları gerçekçi olarak ele almalarını istemiştir.

Cole, 1950lerin ortalarında ve sonlarında halen kültürlerarası eğitimde din konusu ile ilgileniyordu (Cole ve Cole 1954). Tüm eğitimcileri dinin insanları ayakta tutmak, insanların kendi bütünlüklerini güçlendirmek ve sosyal düzeni desteklemekte oynadığı önemli rolü dikkate almaya çağırmıştır (44). Ona göre dinler bireysel inançlardan daha fazlasıydılar; zira onlar kültürleri şekillendirmekte ve bu ülkeyi “daha geniş kültürel zenginliklere ulaştırarak toplumsal hayattaki insan ilişkilerini belirleyen güçlü etkileşimleri” sağlamlaştırmaktaydılar (44).

Cole, REA'nın kültürlerarası eğitim sorunlarına değinen tek üyesi değildir. 1946'daki REA konvansiyonunda yaptığı başkanlık konuşmasında F. Ernest Johnson (1946), iç çatışmaları Katolikler ve Protestanlar arasındaki dinler arası çatışmalar açısından analiz etmiştir. İkincisinin (Katoliklerin) ülkedeki artan politik gücü üzerinden, emek ve sanayi arasındaki ekonomik gerilim ve demokrasinin ne olduğu üzerindeki siyasi gerilimlere değinmiştir. Johnson, toplumsal hayattaki ahlaki standartların geliştirilebileceği bir grup davranış etiği çağrısında bulunmuştur. Din eğitimcilere bireysel ve ailevi etiğin ötesine geçmeleri konusunda özel vurgu yapmış ve toplumsal ortama odaklanmalarını istemiştir:

Eğer din eğitimcileri olarak bizler Amerika'daki demokratik düşünce ve hayatın gidişatı üzerinde herhangi bir ciddi etkiye sahip olacaksak şu anda etik yaptırımların baskın yer tuttuğu grup hayatının ciddi derecede karmaşık durumlarında anlam ifade edecek davranış ve yetenekler geliştirmek için uygun yolları bulmak zorundayız. (1949, 200)

Onun konuşmasını takip eden ateşli tartışmaların ardından, bir dizi konu gündeme gelmiştir. Tartışmacılar, dinî grupların değişik otorite formlarına talip olduklarına, dinler arası işbirliği konusunda fikir ayrılığı olduğuna, dinsel gruplar arasında çatışmaların olduğuna, ülkede gelişen ekonomik sistemin Yahudi-Hıristiyan geleneğini tehdit ettiğine ve hükümetin ulusal yaşam üzerindeki işlevi hususunda fikir farklılıkları bulunduğu dikkat çekmişlerdir.

Kültürlerarası Eğitim Hususunda Kuramsal Yaklaşımlar

Bu aralar kültürlerarası eğitimin teorik temelleri demokratik toplumların doğal değerlerine odaklanmıştır. Tartışmadaki katılımcıların pek çoğu için eğitim, bireylerin önceliklerinin tanındığı demokratik bir yaşam için eğitimdi. Eğitimci bu totaliter toplumların otoriter değerleriyle karşılaştırmıştır.

Vatandaşlığın anlamına ilişkin tartışmalar çok miktarda mevcuttu. Kültürel çeşitliliği ele alan değişik modellerin faziletleri: asimilasyon, eritme kazanı veya kültürel çoğulculuk açılarından değerlendirilmişti. Sonuncusu aşağıdaki nedenlerden dolayı tercih edilen modeldi:

Toplumumuzda bugüne kadar değişik grupların yaşayan inançları, tavırları, tatları ve düşünceleri olarak var olagelen değişik kültürler birbirini etkilemektedir ve çapraz aşılama yoluyla yeni ve farklı Yeni Dünya, Amerikan kültürel değerlerini yaratmaktadırlar (Cole 1941, 141).

Johnson (1946), başkanlık konuşmasında -doğal ahlaki yasanın ortaya çıkışı, hızlı değişimin sonuçları, mutlakların reddi ve pragmatizm felsefesi-gibi kültürlerarası eğitimin teorik temellerinden bazılarını değerlendirmiştir. Önündeki görevi “önemli dinsel ve kültürel zıtlıklar gösteren gruplar arasındaki ilişkilerin işleme için temeller” oluşturmak olarak tanımlamıştı. Onun tercihi birlik ve çeşitliliğin “aslında açıkça diyalektik ilişki olduklarının” vurgulandığı kültürel çoğulculuktu (193).

Fordham Üniversitesi’nde eğitim filozofları olan Redden ve Ryan (1951), kültürlerarası eğitimin temelini ahlak kurallarının Katolik yorumlanmasına dayandırarak evrensel, değişmez, mutlak, kesin, zorunlu, otoriter ve kalıcı prensiplerin kabulü olarak görmüşlerdir. Onlar için Birleşik Devletlerde:

Demokrasi, Amerika İnsan Hakları Bildirgesi’nde belirtilen ve aşağıdaki 5 maddede özetlenebilen Hıristiyan demokrasisini temel almaktadır: (1) Tanrı’nın varlığı ve O’nun kuralları tanınmaktadır, (2) tüm insanlar Yaratıcı’nın ve kanunun önünde eşittir, (3) bireylerin devredilemez hakları Tanrı’dan gelmektedir (4) özgürlük ve otorite Tanrı’dan gelir ve O’nun kurallarıyla yönetilir, ve (5) hükümet her birey için ona Yaratıcı tarafından bahşedilmiş olan hakları korumak ve kollamak için vardır. (3)

Kültürlerarası eğitim üzerine sonraki makalelerinden birinde Cole (1953), kültürel eğitim programları ve felsefesine katkıda bulunan sosyal kuvvetlerden ne anladığına dikkat çekmiştir. Ona göre sosyal bilimler kültürler, alt kültürler ve kişilik hakkında daha derin bir bilgi sunmaktadır. Kültürün ayırt edici bir özelliği de bir grup içerisinde yer alan insan ilişkileri ağıdır. ABD toplumunun bir analizi, bölgelere dayanan alt kültürler, şehirli ya da kırsal gibi yapılar, toplumun sosyoekonomik sınıflandırılması, ırksal gruplaşmalar, aile mirası

ve dini grupları ortaya çıkarmıştır. Tüm bireyler onları derinden etkileyen kültürler içerisinde yaşamaktadır.

Cole (1953a), ABD’de ciddi derecede sosyal önyargı, ayırım ve ayrımcılığa yönelik artan bir bilinç olduğunu iddia etmiştir. Demokratik toplumun yüksek ideallerinin onaylanması ne yazık ki insanların topluma tam katılımının reddedildiği pek çok durumla birlikte gelişmiştir. Önyargının pek çok şekli basmakalıplılık, Jim-Crowculuk, ulusalcılık, etnik merkezilik, dinsel bağnazlık ve otoriter kişilik gibi şekillerde hüküm sürmüştür. Ona göre, her ne kadar, pek çok grup bu konularla mücadele için çaba sarf etmiş olsa da gittikçe daha açık şekilde görülmektedir ki hala yapılacak çok şey var.

Cole (1953a), ayrıca bireylerde insan karakterinin psikolojik ihtiyaçları hakkında daha çok bilinç uyandıran disiplinlerin büyümesine de dikkat çekmiştir. İnsan dinamikleri hareketinin büyümesi bireysel gelişimi vurgulamaya çalışmıştır. Derinlik psikologları bireylerin duygusal ihtiyaçlarına odaklanmıştır. Gelişimsel psikologlar insanların yaşamlarının değişik aşamalarında değişik ihtiyaçları olduğunu göstermişlerdir. Hümanist psikologlar, insanların olgunlaşmak için elde etmeleri gereken ihtiyaçların hiyerarşisini vurgulamıştır.

Cole’a (1953a) göre bu dönemde İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş mücadeleleri göz önüne alınarak ulusal vatandaşlık dünya vatandaşlığı ilişkisi açısından yeniden tanımlanmıştı. Kültürel çoğulculuğun gerçekliği ile ilgilenen vatandaşlık diğer gruplara tolerans gerektirmekteydi. Ulusa bağlılık, kişinin özel grubuna bağlılıkla dengelenmeliydi. Diğer ülkelerdeki insanlara olduğu kadar insanların bu ülkedeki insanlara karşı davranışları da yeniden düşünülmeliydi. Cole’un bakışına göre Birleşmiş Milletler gibi kurumların varlığı pek çok vatandaşı izolasyoncu mantalitelere zorlamıştı.

Her ne kadar *Religious Education* sayfalarında sesleri pek fazla işitilmiyorsa da azınlık konuları düşünüldüğünde, beklenebileceği üzere, kültürlerarası eğitim Yahudi eğitimcilerin büyük ilgisini çekmişti. Yahudilerin, Ulusal Hıristiyan ve Yahudi Konferansına katılımı ve Kültürlerarası Eğitim Bürosu tarafından destekleri onların bu eğitim şekline ilgilerini kanıtlamaktadır. *Yeniden Yapılanmacı* Werner Cahnman’ın (1948) yazısı kültürlerarası eğitimin sinagoglarda aktarılan Yahudi inançları ile Yahudi toplum merkezlerince desteklenen sosyal hareketlerin birleştirilmesi için kilit rolde olduğunu savunuyordu. Şu şekilde açıklıyordu:

Adının hakkını veren kültürlerarası aktiviteler, katılımcılarının kültürel bilince sahip olmalarına bağlıydı ve eğer böyleyse muhtemelen özellikle Yahudi gençliğini sadece vatandaş olarak pozisyonlarını daha iyi anlamaya değil aynı zamanda mirasları hakkında daha çok şey öğrenmeye istekli olmaya da yönlendirirler. (11)

Onun bakış açısına göre Yahudi içerik programları ve Yahudi sosyal hareket programları birbirlerini tamamlamaktaydı.

Din Eğitimi Ve Kültürlerarası İlişkiler

Derneğin ellinci kuruluş yıldönümünde Pittsburg Üniversitesinde 8-10 Kasım 1953 tarihinde düzenlenen REA toplantısı kültürlerarası eğitime kapsamlı bir yaklaşım getirmiştir. Cole (1953b), ülke çapında kültürlerarası ilişkilerin geliştirilmesi ümidiyle toplantıdan bir bildiri çıkacağını düşünerek grup müzakereleri için müfredat hazırlamıştı. Bu faaliyetin ciddiyeti, bu müfredatı hazırlamak için, 10 kişilik komitenin 6 aylık bir seminer için Los Angeles'ta toplanmalarından anlaşılmaktadır. Komite üyelerinin çoğu üniversite ve kolej bağlantıları olan Protestanlar, Katolikler ve Yahudilerden oluşmaktaydı. Bu seminerin müfredatı: önemli alıntılar, din eğitimcileri için uygun tartışma soruları ve kapsamlı bir bibliyografya şeklinde 9 bölümden oluşmaktaydı. Bu proje Ulusal Hıristiyan ve Yahudi Konferansı'nın Dinsel Organizasyonlar Komitesi ile birlikte hazırlanmıştı. O dönemde Cole, Los Angeles-Kaliforniya'daki Ulusal Hıristiyan ve Yahudi Konferansı'nın eğitim direktörü idi.

Ünite 1 Birleşik Devletlerdeki çeşitliliğin değişik formlarını ele almaktadır: sosyoekonomik sınıf, dinsel mensubiyet, ırksal grup ve anavatan (köken ülke). Din eğitimcilerinden dinsel grupların bu çeşitliliği nasıl ele aldıklarını, Beyaz Anglo Protestanların çoğunluk grup olarak ele alınmalarına ne anlam yüklediklerini, azınlık ve çoğunluk gruplarına sahip olmanın sonuçlarının ne olduğunu ve dinî grupların Yahudi-Hıristiyan geleneği ve demokrasinin ideallerine bağlı olup olmadıklarını iyice düşünmeleri istenmiştir.

Ünite 2 çeşitliliğin değişik alanlarında ülkenin yüzleştiği kültürlerarası konuları su yüzüne çıkarmaktadır. Din eğitimcilerinden kendi dinsel ortamlarında bu konuları nasıl ele alacaklarını değerlendirmeleri istenmektedir. Ünite 3 ise din eğitimcilerin kendi gruplarının ayırım ve ayrımcılık şeytanlarını ortadan kaldırmak için ne yaptıklarını tartışmaları, bu bağlamda umut verici eğilim ve programları tarif etmeleri, önyargılar için kendi eğitim materyallerini

değerlendirmeleri ve üyelerin ırksal adaletin gerekliliğine katılıp katılmadığını sormaları istenmiştir. Ünite 4 Anglo'ların birinci sınıf vatandaşlığı ve diğer azınlık gruplarının ikinci sınıf vatandaşlıkları arasındaki çelişki hakkında sorular getirmektedir. Cemaat ve okulların üyelerin davranışlarını nasıl ele aldıkları, bu organizasyonların olagelen ve olmaya devam eden zararın farkında olup olmadıkları, cemaatlerinde toplum yanlısı uygulamaların neler olduğu, bariyerleri yıkmak için çocuklar, gençler ve yetişkinlerle ne çeşit bilinç çabalarının sarf edildiği ve basmakalıpçılığı devam ettiren ders kitapları ve referans materyalleri incelemeye gerek olup olmadığı konusunda sorular ortaya atılmıştır.

Dinî gruplar arasındaki çatışmalar Yahudiler-Hıristiyanlar ve Protestanlar- Katolikler arasındaki çatışmaların altını çizen Ünite 5'te ele alınmıştır. Her ne kadar müfredat Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki çatışmaların o zamanlarda azaldığını savunsa da bu, artan Katolik politik gücüne bir tepki olarak Protestanlar ve diğer Amerikalılar İçin Kilise ve Hükümetin Ayrılığı gibi Protestan lobilerinin aktiviteleri ile Protestan ve Katolikler arasında gerilimin arttığına dikkat çekmiştir. Müfredat her inanç grubundan bireylerin şu şekilde olması gerektiğini önermektedir:

(a) Kendi dinine cidden sadık, (b) belirgin inançlara ve diğer inançların değerlerine karşı anlayışlı ve (c) dinler arasındaki gerilimlerin çözülmesine yardımcı ve toplum mevzularında diğer dinsel gruplarla işbirliğinde katılımcı. (Cole 1953b, 358)

Ünite 6 “çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî grupların menfaatlerinin Amerikan Halkı'nın güçlü birlikteliğinin gelişimi ile nasıl uzlaştırılacağını” ele almaktadır (358). Din eğitimcileri diğer inançlarla kendi ilişkilerini dikkatlice incelemeleri ve materyalleri öğretirken anlayışsızlık ve önyargıları araştırma konusunda teşvik edilmektedirler. Ünite 7 eğitimcileri, ulusun kendisi için belirlediği mükemmeliyet standartları ve azınlık gruplarına dair gerçek başarılar arasındaki hatırı sayılır uçurum hakkında öğretileri esnasında duyarlı olmaya çağırılmaktadır. Ünite 8 çeşitli sosyal önyargıları ele almaktadır.

Uygulamada Kültürlerarası Eğitim

Bu dönemde devlet okulu eğitimcileri kültürlerarası eğitime, eğitim uygulamasını bile etkilemiş olan bir dizi yaklaşım getirmişlerdir. Üç yaklaşımın baskın olduğu görülmüştür. İlki, okullarda otoriter öğretimden

uzak, demokratik bir atmosferi desteklemişler, demokratik atmosfere ve aşılıcı öğrenime karşı durmuşlardır. İkinci olarak düzenli öğrenim deneyimlerini azınlıkların haklarının korunduğu Amerikan tarihinin yanı sıra gerçek dünya problemlerini ele alarak kültürlerarası öğrenim ile ilişkilendirmişlerdir. Üçüncü olarak da eğitimde insan ilişkilerini direkt eğitim ve çalışma için odak haline getirmişlerdir. Bu yaklaşımların her birisi için değişik müfredatlar geliştirilmiştir (Van Til, DeBoer, Burnett ve Ogden 1950).

Kültürlerarası kamu okulu eğitimcileri din öğretimini reddetmemişlerdir. 1945li yıllarda Rachel Dubois, kültürlerarası anlayışı arttırmak için kamu okullarında din öğretimini mahkemeye taşımıştır. Onun savunduğuna göre öğrencilerin dinini ele almamak onların sosyal dünyalarının parçalanmasına neden olmuştur. İleri gelen din eğitimcisi William C. Bower'dan dinin demokrasi için temel ve motivasyon sağlayacağı etkisi hakkında alıntı yapmıştır. Hatta anlayışsızlık, düşüncesizlik veya bencillik, bahane veya yalan, biriyle dalga geçmek ve gönülsüz ayrımcılık ve ayırım gibi itiraf edilmesi gereken bazı günahlardan bahsetmiştir. (132-134).

1940lar ve 1950lerde *Religious Education* sayfaları kültürlerarası veya gruplar arası eğitimdeki uygulamaların bir dizi açıklamasını içermekteydi. Manhattan'daki bir Roma Katolik Okulu olan Corpus Christi'nin sekizinci sınıflar için öğrencilerin Katoliklerin Yahudilere karşı tutumlarını içeren kitap ve makaleleri okudukları dört aylık bir hoşgörü kursuna sahipti. Çocuklar, Yahudi tarihinden törensel nesnelere inceledikleri Yahudi Teolojik Semineri müzesine götürüldüler. Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki çeşitli bağlantıların altı çizilmektedir. Okuldaki diğer sınıflara Yahudi inancının çeşitli açıları tanıtılmıştır. Kursun sonunda öğrenciler Yahudi katliamı felaketi, Hıristiyanlık ve Yahudilik arasındaki ortaklık ve Yahudilerin Amerikan toplumuna hepten asimilasyonlarını güçlendirecek bir programın tavsiye edilemeyeceği hakkında belli kanaatlere ulaşmışlardır (Reed 1940).

Cunningham (1944), küçük çocukların kültürlerarası anlayışla nasıl tanıştırılabileceklerini gösteren kısa skeçler sunarak ilkokulun ilk sınıflarında kültürlerarası eğitimin nasıl entegre edilebileceğini tarif etmiştir. Onun yaklaşımında vurguladığına göre insanlar, pek çok ortak şeye sahip olsa bile birbirleri ile aynı değildirler. O, her grup ve her bireyin fark yaratabileceğini, pozitif davranışların bulaşıcı olduğunu ve herkesin diğerine saygı göstermek mecburiyetinde olduğunu vurgulamaktadır. Makalesini gerçek hayat aksiyonlarının önemini belirterek bitirmiştir:

Ne zaman ki kültürlerarası eğitim için, toplumsal eylemi okul programlarımıza dahil ederiz; en gencine kadar hangi mezhep, ırk ya da ulustan olursa olsun herkese saygı duyarak barış ve adalet hedefimize ulaşmayı umut edebiliriz. (90)

Eakin (1944), New Jersey'deki Protestan Kilise okulları, New York şehrindeki Roma Katolik okulları ve Philadelphia sinagoglarındaki kültürlerarası eğitimin en iyi örneklerini tarif etmiştir. *Religious Education*'daki diğer makaleler Orange-New Jersey'deki Protestan kilise okulu, Katolik kiliseleri, ortaokullar, kreşler ve ilkokullardaki en iyi uygulamaları anlatmıştır (Bragdon 1944; De Lourdes 1945; Wright 1945).

Yahudi bir yazar olan Goldberg (1946), bir edebiyat profesörü olarak, kendisinin informal dediği gruplar arası eğitimi nasıl yürüttüğünü açıklamıştır. Onun yaklaşımın temeli Hıristiyan ve Yahudilerin ortak ahlak ve ruhi miraslarına dayanmaktadır. Kendi çabalarını “kendisinin dışındaki başka dini geleneklere rahat ve yaratıcı katılım” olarak karakterize etmiştir (181). Kendisinin kampüsteki Protestan ve Katolik grupların aktivitelerine nasıl katıldığını aktarmıştır. Kendi sınıflarında Hıristiyan öğrencilere İncil'in zengin mirasını ve büyük İngiliz edebiyatının dini referanslarını tanıtıyordu. Hıristiyan öğrencileri bakış açılarını ciddi bir şekilde geliştirmeleri için kendi gelenekleri ve Yahudilikteki kaynaklara yönlendirmiştir. Goldberg, diyalog ve işbirliği amaçları için pek çok Protestan ve Katolik gruplardan önce meydana çıktığını bildirmiştir. O, sadece kendi deneyimlerinin farkına vardığını ama “kendisinin diğer profesörlerin zaten yaptığı veya kayıt dışı gruplar arası eğitimi sayısız profesyonel gelişim ve kişisel deneyimleriyle kesiştirerek yapabileceklerini” iddia etmiştir (181).

Tartışma Ve Sonuçlar

Kültürlerarası eğitim, eğitimi sosyal değişim için bir güç haline getirmede ilerlemeci sosyal eğitimin hedeflerini yerine getirmiş olan 1940 ve 1950lerdeki bir akımdır. Bu akım, pek çok toplumsal bölünme ve çatışmayı çözmede önemli bir adımdı. Cole, Johnson, Goldberg, ve diğerleri gibi yazarların bu akıma getirdikleri, tıpkı Katolikler ve Protestanlar arasında artan gerilim gibi Yahudi ve Hristiyanlar arasında mevcut bölünme ve gerilimlere ilişkin endişeler idi. Din eğitimine yaklaşımında Cole, George Coe'nun toplumsal din eğitimi kuramından derinden etkilenmiştir. Coe'nun vefatından sonra, *Re-*

ligious Education'da onu metheden yazılardan birini de o kaleme almıştır. Cole, kamu okulları ve din eğitimcileri arasında kültürlerarası eğitimde temel bağlantı idi. Onun yönettiği New York Kültürlerarası Eğitim Bürosu kamu eğitimine odaklanmıştı.

Bugünün çok kültürlü eğitim hareketinin bazı tarihçileri 1940 ve 1950lerdeki kültürlerarası eğitim hareketinin nihai başarısız olduğunu, çünkü sadece ırksal çatışmaların yer aldığı okullar için bir öğretim formu olarak görülüp kamusal eğitimde kurumsallaşmadığını iddia etmektedirler (Banks 1988; Wilkenson 1997). Benim iddiam ise önceki kültürlerarası eğitimin 1960larda kendisini takip eden çok kültürlü hareketin gelişmesine büyük katkılar sağladığı yönündedir. Önceki hareket, bir anlamda, sonraki akımdan daha geniş bir kapsama sahipti. Zira onun kapsamı, din ve sosyal sınıfı açık ilgi alanları olarak göyerek ırk ve etnisitenin ötesine ulaşmıştır.

Kültürlerarası akım, o günün acil konularına karşı neyi yapmayı amaçladığı ile yargılanmalıdır. Akımı eleştirenlerin söylediğinin aksine, bu akım, her ne kadar bazı yazılarda bu felsefe bulunsa da, bir eritme kazanı imajından daha geniş bir ideolojiye sahipti. Pek çok kültürlerarası akım taraftarı, hiç bir zaman çözemese de, ciddi şekilde kültürel çoğulculukla uğraşmıştır; konu bugün de tam olarak çözümlenmemiştir. Bütünlük ve çeşitlilik arasındaki gerilim daha önceden gelen grupların entegrasyonu ile ilgilenirken, bir de sürekli olarak, yeni gelen dalgalarını entegre etmeye çalışan bir ülkede her zaman gündemde olacaktır. Bu durum, ulusun daima değişen tabiatı dikkate alındığında daha da doğrudur.

Her ne kadar doğru olsa da, tıpkı Banks'in (1988, 14-15) kültürlerarası akım taraftarlarının ırk unsuruna yeterince girmediği ve daha çok etnisite ve dinle ilgilendiğini ileri sürdüğü gibi, onlar bizim bugünün çok kültürlü akımına taşıdığımız önemli unsurları ortaya çıkardılar. Bununla beraber, 50lerin sonlarında Cole gibi kültürlerarası akım taraftarları özellikle de Dr. Martin Luther King Jr.'ın insan hakları kampanyası karşısında ırk konusuna daha ciddi şekilde eğilmeye başladılar (Cole 1958). Demokrasinin anlamını ve kültürel çoğulculuğu tartıştılar. Önyargı, ayrımcılık, kopma ve dışlama problemlerini ele almaya çalıştılar. Öğretmen eğitimine yoğunlaştılar ve okullarda kullanılmak üzere detaylı materyaller geliştirdiler. Bu şekilde 1960larda ortaya çıkan ve bugünlerde de devam eden daha kapsayıcı akımın temelini attılar.

Kaynaklar

- Adamic, L. 1940. *New York Times Book Review*, December 29, 2.
- Banks, J. 1988. *Multiethnic education: Theory and Practice*. 2nd ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Bragdon, C. R. 1944. Intercultural education: Best practices in secondary schools. *Religious Education* 39:94–97.
- Brookfield, S. 2006; 1992. *The skillful teacher*. 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cahnman, W. J. 1948. Intercultural education and Jewish content. *The Reconstructionist* 14 (April 29):9–15.
- Cole, S. G. 1931; 1951. *The history of fundamentalism*. Westport, CT: Greenwood Publishing Co.
- ——. 1941. Intercultural education. *Religious Education* 36:131–146.
- ——. 1940. Where education and theology meet. *Religious Education* 35:18–25.
- ——. 1942. The place of Christian education in a crisis of cultures. *Religious Education* 37:80–94.
- ——. 1953a. Trends in intergroup education. *Religious Education* 48:29–37.
- ——. 1953b. Religious education and intercultural relationships. *Religious Education* 48:351–368.
- ——. 1958. Education can improve race relations. *Religious Education* 53:32–38.
- Cole, S. G., and M.W. Cole. 1954. *Minorities and the American promise: The conflict of principles and practice*. New York: Harper and Brothers.
- Cunningham, R. 1944. Even unto the youngest: An interpretation of intercultural education. *Religious Education* 39:87–90.
- De Lourdes, Sister M. 1945. Intercultural education in and through the nursery school. *Religious Education* 40:133–140.
- Dubois, R. D. 1945. *Build together Americans: Adventures in intercultural education for the secondary school*. New York: Hinds, Hayden & Eldredge.
- Eakin, M. M. 1944. Best practices in church and synagogue schools. *Religious Education* 39:91–93.
- Goldberg, M. H. 1946. Intergroup education, off the record. *Religious Education* 41:132–135, 181.
- Johnson, F. E. 1946. Forces that give rise to ferment in religious communities today. *Religious Education* 41:193–202.
- Montalto, N. V. 1982. *A history of the intercultural movement 1924–1941*. New York: Garland.
- Novak, C. 1959. A survey of intercultural education in Catholic elementary and secondary schools of the United States. *American Catholic Sociological Review* 10(3):159–171.

- Redden, J. D., and F. S. Ryan. 1951. *Intercultural education*. Milwaukee, WI: The Bruce Publishing Company.
- Reed, E. E. 1940. Study in tolerance. *Religious Education* 35:236–237.
- Van Til, W., J. J. DeBoer, R. W. Burnett, and K. C. Ogden. 1950. *Democracy demands it: A resource unit for intercultural education in the high school*. New York: Harper and Row.
- Vickery, W. E., and S. G. Cole. 1943. *Intercultural education and in American schools: Proposed objectives and methods*. New York: Harper.
- Wilkenson, Barbara, ed. 1997. *Multicultural religious education*. Birmingham, AL: Religious Education Press.
- Wright, D. 1945. A group of eight year olds finds new friends. *Religious Education* 40:140–145.